

ЗАБУТА ТЕОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ІТАЛІЙСЬКОГО ПРОСВІТНИКА ФЕРДІНАНДО ГАЛІАНІ

Італійський економіст епохи Просвітництва Фердіنانдо Галіані (1728-1787) справив значний вплив на розвиток філософії, історії економіки та політичної теорії. Його економічне мислення сформувалося значною мірою під впливом Аристотеля, Даванцаті, Локка і Монтанарі.

Галіані найбільш відомий за його внесок в теорію вартості, теорію процентної та економічної політики. Він визнав, що існує дихотомія між корисністю та дефіцитом, сформулювавши концепцію, яка витала в середовищі філософів з часів Аристотеля. Його найвідоміша робота «Про гроші» була написана, коли йому було всього трохи більше двадцяти років, але не стала відомою відразу, оскільки залишалася доступною тільки на італійській мові. Саме в цьому трактаті сформульовані його інтереси, а також сама теорія суб'єктивної цінності.

Він першим відзначив, що ціна на товар регулює споживання, а споживання регулює ціну. Якщо ціна товару падає, попит на нього зростає, і навпаки. Вартість товару не є постійною; це розрахунок або співвідношення між товарами, які люди створюють по відношенню до інших товарів. Люди порівнюють одну вартість з іншою, і здійснювати обмін готові тільки тоді, коли їх рівень задоволеності дорівнює результату обміну. Ці погляди здаються елементарними зараз, але вони не були настільки ясними в той час, коли Галіані сформулював їх. Ф. Галіані також визнав наявність зв'язку між ціною товару і попитом на нього. Багаті люди можуть дозволити собі хороші речі, які бідні люди собі купити не можуть. Якщо ціна гарного товару зменшується, люди з менш заможних соціальних категорій починають купувати його, тим самим збільшуючи сукупний попит. Якщо ж ціна піднімається, деякі з цих людей не можуть більше купувати його. Багатий буде робити деякі покупки, тому що це модно, навіть незважаючи на те, що річ не дуже потрібна або

некорисна. Модно купувати діаманти, але немодно купити воду або повітря. Це одна з причин того, чому діаманти мають високу ціну, а вода і повітря мають низьку ціну (або не мають ціни взагалі). Цей приклад також показує, що існує різниця між вартістю і корисністю. Галіані зрозумів, що цінність не є об'єктивною, вона суб'єктивна. Ціна гарної речі змінюється в залежності від смаку і купівельної спроможності кожної особистості.

Він був першим дослідником, який констатував, що ціна і вартість не тотожні, а впливають із співвідношення попиту та пропозиції. Згідно Галіані, попит зрівнює сьогоднішні гроші з майбутніми грошима.

Галіані стверджував, що уряди в цілому не повинні втручатися в природне функціонування економіки. Уряд, який намагається стимулювати всі сектори економіки, сільського господарства і промисловості, не стимулює нічого. Ще одним аспектом його теорії економічної політики є те, що економічна політика повинна бути сформульована з урахуванням часу і місця: економічна політика, яка може бути доречною в одній країні або в один час, може бути недоречною в іншій країні та в інших умовах. На відміну від фізіократів, Галіані заявив, що сільське господарство не завжди має розглядатися як вища форма ведення господарської діяльності. Думка, що економічні моделі повинні бути скориговані на час і місце пізніше стала основним принципом німецької історичної школи. Але, на відміну від німецької історичної школи, Галіані відкидав абстрактну теорію як таку.

Ключові слова: італійське Просвітництво, філософія історії, теорії вартості, теорія економічної політики, сільське господарство, економічні моделі.

Фердіنانдо Галіані був напрочуд багатогранною особистістю і залишив помітний слід у галузі філософії, історії економіки та політичної теорії. Його філософсько-історична теорія визрівала в історичну епоху самосвідомості індивіда як суверенної особистості, мислення і діяльність якої розривали усталені протягом багатьох століть суспільно-політичні та моральні обмеження.

Це проявлялося в тому, що індустріальна епоха народжувала нову – економічну особистість, реалізовану в адекватних цій епосі мотиваційних вимірах, повному бачила суспільство, державу, владу, індивідуальність особистості та їхні взаємини [3, с. 12].

Про італійське Просвітництво написано не так багато, як про Просвітництво в Англії, Франції, Німеччині. Загальна характеристика італійського Просвітництва надана в «Історії Італії» під редакцією В. Д. Сказкіна [4]. Діяльність видатних представників раннього італійського Просвітництва розглядається в книзі Дж. Реалі та Д. Антісері «Західна філософія від витоків до наших днів» [5].

На тлі численних робіт, присвячених концепціям та ідеям просвітителів, досліджень, що містять аналіз спадщини Ф. Галіані практично немає. За винятком коротких відомостей в декількох енциклопедичних виданнях можна згадати лише дві сторінки біографічного характеру в книзі М. Блауга «100 великих економістів до Кейнса» [2, с. 77-79].

У світовій історіографії Ф. Галіані привертав увагу як один з попередників «австрійської школи економіки» [9, 10]. Політичній економії та монетарній теорії Галіані присвячена монографія К. Стапельброка. Однак у цій роботі він постає переважно як ідейний супротивник фізіократів, значну увагу також автор приділяє вивченню теорії «корисності» [11].

В цілому слід констатувати недостатню вивченість творчої спадщини італійського просвітителя Ф. Галіані, що робить нашу статтю досить своєчасною та актуальною.

Італійські економісти, починаючи з Давандзаті (*Lezione della moneta*. 1588), першими ясно зрозуміли, як можна розв'язати парадокс цінності, згідно з яким багато дуже «корисних» благ, таких як вода, мають дуже низьку мінову цінність або не мають її взагалі, у той час як значно менш «корисні» блага, такі як діаманти, мають високу мінову цінність. Вони зрозуміли, що цей парадокс не є перешкодою на шляху розробки теорії мінової цінності, заснованої на споживної цінності [11, р. 27]. Вражаюче, що ні Сміт, ні Рікардо цього не

розуміли. Зазначений факт здається нам ще більш вражаючим, якщо ми додамо, що за півтора сторіччя, що пройшли після Давандзаті, набрався довгий список авторів, серед яких кілька англійців, які дуже добре розуміли, як елемент корисності входить у процес ціноутворення. Зокрема, Джон Ло в трактаті (*Money and Trade considered ... 1705*) коротко, але чудово виклав суть питання, використавши саме приклад з водою і діамантами [2, с. 77]. Але ми зосередимо увагу на роботах Фердінандо Галіані – економіста, який довів цей аналіз до вищої точки у XVIII ст. На відміну від Ло він був таким безкомпромісним металістом, що визнав за необхідне зайнятися проблемою цінності золота і срібла, що розглядаються як товар, а отже, і цінності всіх інших товарів. При цьому він проявив себе як досвідчений майстер аналізу, даючи своїм концептуальним побудовам такі чіткі та ретельно відпрацьовані визначення, які зробили б непотрібними всі суперечки та непорозуміння, що виникали у XIX ст. з приводу визначення цінності, якби всі учасники цих суперечок по-перше вивчили текст його твору «*Della moneta*» [7].

Галіані рішуче визначив (книга I, глава II) цінність як відношення суб'єктивної еквівалентності між кількістю одного товару і кількістю іншого (об'єктивні еквівалентності на ринку він розглядає як особливий випадок суб'єктивних, але він не розробив переходу від суб'єктивної цінності до об'єктивної, яка розуміється в даному сенсі), тому вираз «цінність товару» має сенс, тільки якщо співвіднести її з якою небудь кількістю іншого товару [7, р. 186-189]. Далі, використовуючи поняття «корисності» і «рідкості» (*utilita e rarita*), Галіані відповідає на питання, від чого залежить цінність, і приступає до розвитку зазначених концепцій у багатьох відношеннях таким же чином, яким їх і сьогодні пояснюють у багатьох вступних загальних курсах. Корисність – це не користь в розумінні спостерігача. «Корисне» в розумінні економіста – це все, що приносить задоволення (*piacere*) або забезпечує добробут (*felicita*). Мода, престижність і елементи альтруїзму розглядаються також. Рідкість – це співвідношення між існуючою кількістю речей і тією кількістю, яка могла б бути використана [7, р. 214-215]. Рідкістю пояснюється, чому золотий тілець

оцінюється вище справжнього теляти. Повторюємо, що всі ці ідеї, виражені в роботі Галіані, не були зовсім оригінальними для його часу.

Знаменитий «парадокс цінності», що знову серйозно обговорювався в ХІХ столітті, тобто таке явище, коли безсумнівно корисні речі продаються за низькою ціною, а значно менш «необхідні» – за високою, неодноразово вирішувалося і раніше. Але ніколи раніше, а також протягом наступних ста з гаком років ця теорія не була представлена в такому закінченому вигляді і з таким повним усвідомленням її важливості. Головна відмінність теорії Галіані від відповідних теорій Джевонса і Менгера полягає насамперед у тому, що в ній відсутня концепція граничної корисності, хоча він дуже близько підійшов до неї, розробивши концепцію відносної рідкості; по-друге, він не зумів поширити методи свого аналізу на проблеми витрат і розподілу [9, р. 10].

Можливо, перший недолік його теорії не дозволив йому створити задовільну теорію ціни, і він різко обірвав дослідження, хоча міг би піти далі. Все ж Галіані залишив свій слід в розробці даної теми. Показавши, як ціна виводиться з корисності і рідкості, він прийшов до того, що ця ціна, обмежуючи кількість товару, який можуть придбати споживачі, реагує в свою чергу на рідкість, що відчувається цими споживачами. Ціна регулює попит і одночасно регулюється попитом (consume) [7, р. 267]. Він прекрасно знав, як потрібно підходити до цього феномена взаємозалежності. На трьох сторінках, відведених даній темі, він фактично відкриває концепцію довгострокової рівноваги й накидає механізм, за допомогою якого суб'єкти, що прагнуть до прибутку, досягають його. Як приклад він розглядає якусь країну, яка, будучи до певного моменту мусульманською та непитущою, раптово прийняла християнство, в результаті чого в ній виник попит на вино. На цих сторінках є щось від Мандевіля, що заважає розглядати їх як приклад повністю оригінального дослідження, але не применшує самого факту, що при деякій старанності й терпінні, йдучи цим шляхом, можна було б розвинути значно більш досконалу теорію, ніж та, яку пізніше представив А. Сміт.

Галіані не тільки намітив розвиток значно пізніших теорій (граничної корисності), але й передбачив теорію цінності, що переважала в наступному столітті (Рікардо, Маркс) [10, р. 57].

Він дивно різко переходить від рідкості (*rarita*) через кількість товару до праці (*fatica*) і негайно ж зводить його в ранг єдиного чинника виробництва та єдиної обставини, «яка надає цінність речі». У певному сенсі це погіршує його теорію цінності, але в інших відносинах представляє великий інтерес. Термін *fatica* (праця) означає кількість праці з поправкою на спосіб життя в даному суспільстві, що визначає, скільки днів у році і скільки годин на день дійсно працює людина, а також на природні здібності (*talenti*), від ступеня яких залежить різниця в оплаті праці людей. Галіані робить також спеціальне застереження про монопольні ціни унікальних речей (наприклад, статуї Венери Медіцейської) [7, р. 289-293]. Рівноважна цінність встановлюється пропорційно цій кількості праці (з належним урахуванням тимчасових коливань). Ця теорія у всіх основних рисах та в багатьох деталях відповідає теоріям Рікардо і Маркса і, якщо прийняти точку зору прихильників Рікардо, є більш задовільною, ніж теорія А. Сміта.

Галіані був провідним критиком фізіократів і головним прихильником суб'єктивної теорії цінності у XVIII столітті. Народившись в Неаполітанському королівстві в Італії, він отримав класичну освіту, прийняв священний сан, але вступив на державну службу і провів майже десять років життя у Франції в якості секретаря неаполітанського посольства в Парижі. Залишок своїх днів він прожив у Неаполі, де за дорученням короля керував низкою державних установ. Він писав на різноманітні теми і підтримував кореспонденцію з провідними мислителями того часу: Дідро, Вольтером, Тюрго і особливо Джамбатіста Віко, великим італійським істориком і філософом історії. Саме від Віко він перейняв і на все життя зберіг негативне ставлення до картезіанського раціоналізму, який намагався виводити (виключно на основі здатності до розуміння та декількох апріорних постулатів) вічні істини, дійсні для будь-якого часу і місця [1, с. 118]. На противагу цьому Галіані вказував, що

суспільство безперервно еволюціонує, що робить можливим отримання лише історично відносних істин.

У віці 24 років Галіані випустив свою книгу «Про гроші» (*Della moneta*, 1751), задуману як частина більш загального політичного трактату, так ніколи ним і не написаного. Крім деяких примітних глав, присвячених теорії грошей, в ній є блискучі сторінки, де розглядається теорія цінності у зв'язку з корисністю. Галіані виходив з протиріччя між корисністю і рідкістю, суб'єктивним ставленням між людськими уподобаннями і доступністю зовнішніх благ, яке служило ядром теорії цінності з часів Аристотеля. Це протиріччя лежало в основі теорій багатьох його попередників, але Галіані зробив крок вперед у концептуальному відношенні, визначивши корисність як «здатність товару зробити нас щасливими», тобто як елемент, що відноситься до наших мінливих уподобань, а не до товарів самих по собі [7, р. 314].

А. Тюрго поділяв думку Галіані про суб'єктивну природу цінності і з похвалою відзивався про його книгу [6, с. 84]. Декількома десятиліттями раніше Ло також проповідував вчення про суб'єктивність цінності, аналогічну теорію захищав у Франції Етьєн Кондільяк (1714- 80) в рік виходу в світ «Багатства народів» (1776). Ніхто з цих чотирьох авторів не перетворив теорію цінності у зв'язку з корисністю на розгорнуту теорію ціни, особливо не зумівши продемонструвати її пристосування до різноманітних випадків поведінки цін. І коли Адам Сміт розділив споживчу цінність та мінову цінність і визнав першу (яка відображає скоріше потреби для організму, ніж суб'єктивні переваги) необхідною, але не достатньою причиною цінності товару, він успішно відстрочив введення в ужиток суб'єктивної теорії цінності на сторіччя. Не дивно, що робота Галіані «Про гроші» так по суті і не була переведена на англійську мову, бо й сьогодні є переклад лише вибраних уривків.

Через двадцять років після книги «Про гроші» Галіані блиснув як критик доктрин Кене та школи фізіократів у роботі «Бесіди про торгівлю зерном» («*Dialogues sur la commerce des blés*», 1770) [3, 8].

Об'єктом його атаки стала віра фізіократів в свободу хлібної торгівлі, але не стільки в принципі, скільки в контексті історичних обставин, як політика, не вигідна для сучасної йому Франції [3, с. 88-89]. Заперечення ним прямолінійного догматизму фізіократів, особливо їх віри в існування універсально застосовних принципів, видає вплив Дж. Віко більш ніж все написане ним раніше.

Історія економічної думки вважає Галіані одним з попередників «австрійської школи економіки» у ранніх італійських економістів та стверджує, що австрійська школа економіки не виникла з повітря [5, с. 560]. Вона побудована на роботах цілого ряду попередніх їй інших економістів і філософів, що вели свої ідеї ще від Аристотеля.

Серед попередників австрійської школи економіки було кілька іспанських та італійських економістів епохи схоластики. Деякі ранні італійські економісти справили значний вплив на розвиток економічної думки континентальної Європи протягом багатьох століть аж до Карла Менгера. Джан Франческо Лоттіні (1512-1572) виклав вельми вірну ідею, що люди цінують свої справжні бажання набагато більше, ніж майбутні, тобто, по суті, сформулював теорію тимчасової переваги. Бернардо Даванцаті (1529-1606) застосував суб'єктивну теорію вартості до грошей і вирішив так званий «парадокс цінності». Він також зазначив, що зростання цін було викликано припливом золота з Америки, передбачивши, тим самим кількісну теорію грошей. Джемініано Монтанарі (1633-1687) ще більше розвинув кількісну теорію грошей і зрозумів, що в цінності грошей значну роль має суб'єктивний фактор. Теорія економічної політики Фердіنانдо Галіані справила, можливо, найбільш сильний вплив на австрійську школу [9, р. 9-10]. Саме він першим відзначив, що ціна на товар регулює споживання, а споживання регулює ціну. Якщо ціна товару падає, попит на нього зростає, і навпаки.

Якщо в країну, яка виробляє і споживає 50000 барелів вина раптом вторгнеться іноземна армія, ціна вина підскочить вгору, оскільки кількість людей, охочих його пити, різко збільшиться. Вартість товару не є постійною –

це розрахунок або співвідношення між товарами, які люди створюють по відношенню до інших товарів. Люди порівнюють одну вартість з іншою і здійснювати обмін готові тільки тоді, коли їх рівень задоволеності дорівнює результату обміну. Пізніше Адам Сміт та інші вдосконалили цю точку зору, підмітивши, що обмін відбувається тільки тоді, коли вартість втраченого менше, ніж вартість отриманого. Ці погляди здаються елементарними зараз, але вони не були настільки ясними в той час, коли Галіані їх сформулював. Він також визнав існування еластичності попиту. Якщо ціна взуття збільшується, то споживачі можуть відкласти покупку нової пари і продовжують носити те взуття, яка у них вже є, поки ціна знову не впаде вниз. Але якщо ціна на зерно зростає, споживачі будуть продовжувати купувати хліб у будь-якому випадку. В іншому випадку вони будуть голодувати. Попит на взуття дуже еластичний, в той час як попит на хліб є нееластичним. Маршалл зробив аналогічне зауваження через сторіччя [9, р. 10].

Галіані також визнав наявність зв'язку між ціною товару і попитом на нього. Багаті люди можуть дозволити собі хороші речі, які бідні люди собі купити не можуть.

Якщо ціна хорошого товару зменшується, люди з менш заможних соціальних категорій починають купувати його, тим самим збільшуючи сукупний попит. Якщо ж ціна піднімається, деякі з цих людей не можуть більш купувати його. Багатий буде робити деякі покупки, тому що це модно, навіть незважаючи на те, що річ не дуже потрібна або некорисна. Модно купувати діаманти, але немодно купити воду або повітря. Це одна з причин того, чому діаманти мають високу ціну, а вода і повітря мають низьку ціну (або не мають ціни взагалі) [11, р. 182]. Цей приклад також показує, що існує різниця між вартістю і корисністю. Галіані зрозумів, що цінність не є об'єктивною, вона суб'єктивна. Ціна хорошої речі змінюється залежно від смаку і купівельної спроможності кожної особистості.

Галіані також писав про закон спадної граничної корисності. Коли Даванцаті заявив, що живий теля благородніше і дешевше, ніж золотий тілець,

що фунт хліба корисніше, ніж фунт золота, Галіані відповів, що «корисно» і «некорисно» відносні поняття, вони залежать від індивідуальних обставин. Для когось, хто потребує в золоті та хлібі, хліб більш корисний. Вибір золота замість хліба в цьому випадку призведе до голоду. Але як тільки людина з'їла досита хліба, золото буде вибрано після хліба. Одне яйце буде ціннішим для голодної людини більше ніж все золото в світі і буде менш цінним для тієї ж людини, яка тільки що закінчила їсти [3, с. 198]. Таким чином, Галіані було вже відомо про рейтинг товарів, заміщення товарів і спадну граничну корисність.

Фердіنانдо Галіані був першим дослідником, який констатував, що ціна і вартість не тотожні, а впливають зі співвідношення попиту та пропозиції. Згідно Галіані, попит зрівнює сьогодення і майбутнє грошей. Це засіб для компенсації серцебиття, яке кредитор повинен терпіти, поки гроші не повертаються. Це просто оплата кредитору за взятий на себе ризик. Цей платіж для зручності боржника, і кредитор компенсує свої незручності, які були понесені протягом певного періоду часу [3, с. 207-208].

Галіані вважає, що уряди в цілому не повинні втручатися в природні функціонуванні економіки. Уряд, який намагається стимулювати всі сектори економіки, сільського господарства та промисловості, не стимулює нічого. Стимуляція означає, що конкретному сектору віддається перевага в порівнянні з іншими секторами.

Ще одним аспектом його теорії економічної політики є те, що економічна політика повинна бути сформульована з урахуванням часу і місця: економічна політика, яка може бути доречною в одній країні або в один час, може бути недоречною в іншій країні та в інших умовах. На відміну від фізіократів Галіані заявив, що сільське господарство не завжди повинно розглядатися як вища форма ведення господарської діяльності. Думка, що економічні моделі повинні бути скоректовані на час і місце пізніше стало основним принципом німецької історичної школи, в рамках якої згодом сформувалася теорія і методологія Карла Менгера. Але, на відміну від німецької історичної школи, Галіані відкидав абстрактну теорію як таку.

1. Афанасьев Г. Е. Очерк деятельности Тюрго / Георгий Емельянович Афанасьев. – Одесса : Тип. В. Кирхнера, 1886.– 292 с.
2. Блауг М. Галиани, Фердинандо / М. Блауг // 100 великих экономистов до Кейнса. – СПб. : Экономикс, 2008. – С. 77-79.
3. Галиани Ф. Беседы о торговле зерном: К вопросу об ограничении вывоза сельскохозяйственной продукции / Фердинандо Галиани ; [пер. с франц. М. И. Драгомирова]. – М. : Книжный дом «Либроком», 2012. – 240 с.
4. История Италии / ред. С. Д. Сказкина. – Т.1. – М. : Наука, 1970. – 579 с.
5. Реале Дж. Западная философия от истоков до наших дней / Дж. Реале, Д. Антисери. – Т. 3. – СПб. : Пневма – Петрополис, 2002. – 880 с.
6. Тюрго А. Р. Избранные философские произведения / Анн Робер Тюрго ; [пер. с франц. И. А. Шапиро]. – М. : Государственное социально-экономическое издательство, 1937. – 191 с.
7. Galiani F. Della moneta / Ferdinando Galiani. – Naples : G. Raimondi, 1750. – 416 s.
8. Galiani F. Dialogues sur les commerce des blés. / Ferdinando Galiani. – a Londres [ma Parigi], 1770 – 314 s.
9. McGee R. W. The «Austrian Economics» of the Early Italian Economists / Robert W. McGee // Austrian Economics Newsletter. – P. 9-10.
10. Rothbard M. N. New Light on the Prehistory of the Austrian School / Murray N. Rothbard // The Foundations of Modern Austrian Economics. – Kansas City : Sheed & Ward, 1976. – P. 52-74.
11. Stapelbroek K. Love, self-deceit, and money : commerce and morality in the early Neapolitan enlightenment / Koen Stapelbroek. – Toronto : University of Toronto Press, 2008. – 263 p.

*Dobrolyubskaya G. I., Dobrolyubskaya Y. A. Forgotten theory of economic policy
Ferdinando Galiani*

The Italian Enlightenment's economist Ferdinando Galiani (1728-1787) had a significant impact on the development of philosophy, history, economy and political theory. His economic thinking was influenced by Aristotle, Davanzati, Locke and Montanari.

Galiani is most noted for his contributions to value theory, interest theory and economic policy. He recognized that there was a dichotomy between utility and scarcity, a concept that had been kicked around by philosophers since Aristotle. His most notable work «On Money» was written when he was in his early twenties, but was not widely read then because it was available only in Italian. It is in that treatise that his interest and subjective value theories were included.

He observed that a commodity's price regulates consumption, and consumption regulates price. As the price of a commodity falls, the demand for it increases, and vice versa. The value of a good is not intrinsic; it is a calculation or ratio between goods that people make in relation to other goods. Men compare one good to another, and make an exchange only when their level of satisfaction will be equal as a result of the exchange. These views seem elementary now, but they were not so elementary when Galiani made them.

Galiani also recognized the existence of a relationship between the price of a good and a demand for it. Rich people can afford a good that poorer people cannot. As the price of a good decreases, people from the less affluent income categories begin to purchase it, thus increasing total demand. If the price rises, some of these people will stop buying it. The rich make some purchases because it is fashionable to do so, even though the good purchased has little or no utility. It is fashionable to purchase diamonds, and unfashionable to purchase water or air. That is one reason why diamonds have a high price and water and air have a low price (or no price). This example also shows that there is a difference between value and utility. He realized that value is not intrinsic but subjective. A good's price varies with the taste and purchasing power of each individual.

He was the first to see that interest was not a surplus, but is instead a supplement that is needed to equalize service and counter-service. According to Galiani, interest equalizes present and future money.

Galiani believed that government generally should not interfere in the natural workings of the economy. A government that attempts to stimulate all sectors of the economy, agricultural and industrial, stimulates nothing. Another aspect of his economic policy theory is that an economic policy must be formulated by taking time and place into account; an economic policy that may be appropriate in one country or at one time may be inappropriate in another. Unlike the physiocrats, Galiani argued that agriculture need not always be viewed as supreme. The view that economic models must be adjusted for time and place later became a basic principle of the German Historical School. But, unlike the German Historical School, Galiani did not reject abstract theory.

Keywords: Italian Enlightenment, philosophy of history, value theory, economic policy theory, agriculture, economic models.

1. Afanasev G. E. Ocherk deyatelnosti Tyurgo / Georgiy Emelyanovich Afanasev. – Odessa : Tip. V. Kirhnera, 1886. – 292 s.

2. Blaug M. Galiani, Ferdinando / M. Blaug // 100 velikih ekonomistov do Keynsa. – SPb. : Ekonomikus, 2008. – S. 77-79.

3. Galiani F. Besedyi o trgovle zernom: K voprosu ob ogranichenii vyivoza selskohozyaystvennoy produktsii / Ferdinando Galiani ; [per. s frants. M. I. Dragomirova]. – M. : Knizhnyiy dom «Librokom», 2012. – 240 s.

4. Istoriya Italii / red. S. D. Skazkina. – T.1. – M. : Nauka, 1970. – 579 s.

5. Reale Dzh. Zapadnaya filosofiya ot istokov do nashih dney / Dzh. Reale, D. Antiseri. – T. 3. – SPb. : Pnevma – Petropolis, 2002. – 880 s.

6. Tyurgo A. R. Izbrannyye filosofskie proizvedeniya / Ann Rober Tyurgo ; [per. s frants. I. A. Shapiro]. – M. : Gosudarstvennoe sotsialno-ekonomicheskoe izdatelstvo, 1937. – 191 s.

7. Galiani F. Della moneta / Ferdinando Galiani. – Naples : G. Raimondi, 1750. – 416 s.

8. Galiani F. Dialogues sur les commerce des blés. / Ferdinando Galiani. – a Londres [ma Parigi], 1770 – 314 s.

9. McGee R. W. The «Austrian Economics» of the Early Italian Economists / Robert W. McGee // Austrian Economics Newsletter. – P. 9-10.

10. Rothbard M. N. New Light on the Prehistory of the Austrian School / Murray N. Rothbard // The Foundations of Modern Austrian Economics. – Kansas City : Sheed & Ward, 1976. – P. 52-74.

11. Stapelbroek K. Love, self-deceit, and money : commerce and morality in the early Neapolitan enlightenment / Koen Stapelbroek. – Toronto : University of Toronto Press, 2008. – 263 p.

Добролюбская Г. И., Добролюбская Ю. А. Забытая теория экономической политики Фердинандо Галиани

Итальянский экономист эпохи Просвещения Фердинандо Галиани (1728-1787) оказал значительное влияние на развитие философии, истории экономики и политической теории. Его экономическое мышление сформировалось в значительной мере под влиянием Аристотеля, Даванцати, Локка и Монтанари.

Галиани наиболее известен за его вклад в теорию стоимости, теорию процентной и экономической политики. Он признал, что существует дихотомия между полезностью и дефицитом, сформулировав концепцию, которая витала в среде философов со времен Аристотеля. Его наиболее известная работа «О деньгах» была написана, когда ему было всего чуть более двадцати лет, но не стала известной сразу, поскольку оставалась доступной только на итальянском языке. Именно в этом трактате сформулированы его интересы, а также сама теория субъективной ценности.

Он первым отметил, что цена на товар регулирует потребление, а потребление регулирует цену. Если цена товара падает, спрос на него

возрастает, и наоборот. Стоимость товара не является постоянной; это расчет или соотношение между товарами, которые люди создают по отношению к другим товарам. Люди сравнивают одну стоимость с другой, и осуществлять обмен готовы только тогда, когда их уровень удовлетворенности равен результату обмена. Эти взгляды кажутся элементарными сейчас, но они не были настолько ясными в то время, когда Галиани сформулировал их. Ф. Галиани также признал наличие связи между ценой товара и спросом на него. Богатые люди могут позволить себе хорошие вещи, которые бедные люди себе купить не могут. Если цена хорошего товара уменьшается, люди из менее зажиточных социальных категорий начинают приобретать его, тем самым увеличивая совокупный спрос. Если же цена поднимается, некоторые из этих людей не могут более покупать его. Богатый будет делать некоторые покупки, потому что это модно, даже несмотря на то, что вещь не очень нужна или бесполезна. Модно покупать бриллианты, но немодно купить воду или воздух. Это одна из причин того, почему бриллианты имеют высокую цену, а вода и воздух имеют низкую цену (или не имеют цены вообще). Этот пример также показывает, что существует разница между стоимостью и полезностью. Галиани понял, что ценность не является объективной, она субъективна. Цена хорошей вещи меняется в зависимости от вкуса и покупательной способности каждой личности.

Он был первым исследователем, который констатировал, что цена и стоимость не тождественны, а вытекают из соотношения спроса и предложения. Согласно Галиани, спрос уравнивает настоящее и будущее денег.

Галиани утверждал, правительство в целом не должно вмешиваться в естественное функционирование экономики. Правительство, которое пытается стимулировать все секторы экономики, сельского хозяйства и промышленности, не стимулирует ничего. Еще одним аспектом его теории экономической политики является то, что экономическая политика должна быть сформулирована с учетом времени и места: экономическая политика,

которая может быть уместной в одной стране или в одно время, может быть неуместной в другой стране и иных условиях. В отличие от физиократов, Галиани заявил, что сельское хозяйство не всегда должно рассматриваться как высшая форма ведения хозяйственной деятельности. Мнение, что экономические модели должны быть скорректированы на время и место позднее стало основным принципом немецкой исторической школы. Но, в отличие от немецкой исторической школы, Галиани не отвергал абстрактную теорию как таковую.

Ключевые слова: итальянское Просвещение, философия истории, теории стоимости, теория экономической политики, сельское хозяйство, экономические модели.

Відомості про авторів

Добролюбська Галина Іванівна – доцент кафедри економіки підприємства
Одеської державної академії будівництва та архітектури

Добролюбська Юлія Андріївна – доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри всесвітньої історії та методології науки
Південноукраїнського національного педагогічного університету імені
К. Д. Ушинського

Адреса м. Одеса – 65014, вул. Успенська, 9, кв. 3.

Контактні телефони – 067 484 19 94

E-mail JDOBDOL@yandex.ru